

ՈՐԻՆԳԻՆԱԹԻՆ

ՔՐԻՍՏՈՍԻԱՆՈՒԹՅԱՆ ՅԵՍՈՒՍ

Երևանի մարզպետի քաղաքին մէջ գտնուող հռչակաւոր գրաւանձառ-հրատարակչին Հերոդէի իշխան հանած է ընդարձակ պատկերազարդ մեծադիր հատոր մը, Ը՞դ Ա՜յ! անուամբ, որուն հեղինակն է Յովսէփ Էփրէման: Գիրքն երկու մաս պիտի ըլլայ, որուն առաջին մասը միայն հրատարակուած է ցայժմ. կը ճանչնայ Սփոյն տաճարն եւ աստուծոյ երկրներուն վրայ (Արեւմտեան եւ Հիւսիսային Ասիա) Այս առաջին հատորն 12 մաս բաժնուած է եւ կը խօսի Արարիչի, Պաշտօնի, Աստուծոյ, Փոքր Սփոյնի (էջ 147—178), Կառկասի (էջ 185—225), Հայաստանի (էջ 228—242), Միջագետաց, Պարսկաստանի, Ալեքսանտրի, Գուրանի եւ Սիպիւրիոյ վրայ: Փոքր Սփոյն մասին մէջ ի մասնաւորի կը խօսի Կիլիկիոյ եւ Տրապիզոնի, Ամասիոյ, Եւփրոնի եւ Սիրաստիոյ վրայ, որուն մէջ գետեզուած են շատ յաջող պատկերներ սոյն երկրներուն եւ բնակչաց. իսկ Կալկասիոյ մասին մէջ նախ կը խօսի Կալկասեան լեռանց ապա փոթիի, Պաթմոսի եւ Տիփրիսի վրայ մինչեւ Կասպից ծով, Կասպից ծովուն եզերաց եւ վերջապէս Կալկասիոյ մէջ գտնուող հռոմէականաց վրայ: Այս մասին մէջ գրուած պատկերաց մէջ կան ի մասնաւորի Ափղղաներուն եւ Միկերներուն եւ վրացի կանանց տարազները, փոթիի Ռոն գետին գետախառնուրդը, Քուրայի գիրքը, գետն ու կամուրջը, Գեղարի վանքը, Տիփրիս, Պաթմոսի նաւթի աղբիւրները, Գերբենա, Ամատիւսան, Վրաց առաքելու հայն Նուսէի նկարը եւն: Եւրոպոյ 24 էջերուն մէջ (էջ 205—228) գրուած է մանրակէտ մը նորագոյն ժամանակի Կալկասիոյ կենտրոն աստուծոյ իսկ Հայոց վրայ գրուածը հետեւեալ գլուխներն ունի. 1. Պատմական տեսութիւն Հայոց վրայ. 2. Եւք Աւարառ. 3. Երիւան եւ Իշմիածին. 4. Ըուշի եւ Թաղարաց գորգին ի Ըուշի. 5. Կար. 6. Կարին եւ Վան եւ 7. Քուրք Հայաստանի: Այս մասին բազմաթիւ պատկերաց մէջ կան ի մասնաւորի լայ գիւղացի կանանց տարազը, Մեծ եւ Փոքր Արարառ, Երիւան, Իշմիածին, Ըուշի,

Կարին, Աղծմարայ վանքը, Վանայ բերդը եւ վերջապէս Բաղէշ-Բուրգի գէլին պատկերը: Պարսկաստանի մասին մէջ կը խօսի Զուլայի վրայ:

Բովանդակ գիրքն է 388 էջ բառածալ, եւ ունի 226 պատկեր, որոնք շատ յաջողած են: Սակայն բովանդակութեան կողմանէ նոր եւ ինքնագիր բան շատ քիչ կայ, զոր առանձինն յիշատակութեան արժանի չենք տեսնել: Եւ ինչպէս կ'երեւայ, հեղինակն այց ելած չէ անձամբ այս ամէն տեղերն, այլ մեծ մասն այլեւայլ գիրքերէ հաւաքած է: Գրեթէ այս ամէն հատածներն ու պատկերներն հրատարակուած էին արդէն նոյն քաղաքը լոյս տեսնող գերմաներէն լեզուի մէջ, որ է "Կաթմոզիկէ Եկեղեցւոյ Առաքելութիւնը", սակայն նոյն լեզուի հանուած է եւ իբրեւ ուրոյն գիրք հրատարակուած: Թէեւ շատ բանի վրայ հարեւանցի միայն գրուած է, մանաւանդ թէ վերլուարներ այլ չեն պակսել, բայց եւ այնպէս գովելի գործք մըն է, որով Արեւմտեանց փոքր ի շատեւ տեղեկութիւն կը տրուի Արեւելեց վրայ: Վերջոյ գրուած է բազմագունեան գեղեցիկ աշխարհացոյց տախտակ մը 1: 30,000.000 Մեծութեամբ: Սփոյն, Եւփրոնի եւ Հիւսիսային Ափրիկէի աշխարհացոյց:

Հ. Յ. Տ.

ԹԴՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՅՂԱՌԱՆ ԵՍԵ ԿԱՌԱՅՈՒՄ ԵՐ

Կ. Պոլիս 12 Մարտ, 90:

Տիկին Նեկտար Ֆուշ... ոչ եւս է: Որոյն Նեկտար կողկալագին աշերն ի զուր կը խնդրեն իրենց խմամո մայրն, թշուառ աղքատներն ընդ վայր կը փնտռեն իրենց բարեբանն, մատաղատի օրիորդք իրենց խմամոն ու յանձնաձիւն ի զուր կ'որոնեն... Անհետացաւ յանկարծ եւ տարածած Ապետուհի Տիկին Նեկտար Ֆուշ, որ իւր վրայ գեղեցիկ յարմարութեամբ միացուցած էր այս ամենայն բարեմասնութիւններն: Աղքատներ Հայուհեաց ընկերութեան հիմնադրու հաստատութիւններն մին էր այս ագիւն անձն, որուն սղոյ գաղաղին շուրջը պաշարած կ'արտատուն իւր անթիւ ու անհամար տներն:

Դիտմամբ զայս կարծես իրեն Երկինք մայրութեան քաղցր յարմարութեան, շատով նման գեղածիտող որդւոց եւ յաւաժպիտ օրիորդաց կամառիկ մը, սրով հետեւ գիտել թէ երբեքն պիտի

¹ Jos. Spillmann, S. J. Durch Asien. Ein Buch mit vielen Bildern für die Jugend. Freiburg im Breisgau, Herder'sche Verlagsbandlung. 1889. IX, 388 pp. 4^e.

² Die katholischen Missionen: herausg. F. J. Hutter. Freiburg. Jahrg. 1887—1889.